

VERKIEZINGSPROGRAMMA

Waardevol Delft

Gemeenteraadsverkiezingen

2018-2022

ChristenUnie

⊕ Geef geloof een stem

Voorwoord van de lijsttrekker

Voor u ligt het verkiezingsprogramma van de ChristenUnie in Delft. Ik ben trots op deze stevige inhoudelijke basis voor de komende vier jaar. Het is het resultaat van een intensief en vruchtbaar proces. Na een discussieavond met leden over speerpunten hebben de huidige fractieleden, deskundige leden én de kandidaten geschreven, geschaafd en herschreven. Het resultaat is unaniem door de leden vastgesteld.

In dit verkiezingsprogramma leest u hoe we in Delft politiek willen bedrijven; wat onze visie is op onze samenleving en onze stad, en welke concrete voorstellen we doen. De komende jaren zullen we, met dit programma in de hand, steeds weer zoeken naar het goede voor onze mooie stad. Een stad waarin er oog is voor iedereen. Een stad waarin we bouwen aan de toekomst van onze kinderen. En een stad waarin we opkomen voor recht en vrijheid.

De afgelopen acht jaar mocht ik als fractievoorzitter de ChristenUnie vertegenwoordigen in de gemeenteraad. Een prachtig voorrecht en een mooie verantwoordelijkheid. Hoewel we een kleine fractie zijn, zien we dat we invloed hebben op het beleid. Dat komt door onze voorstellen en stijl van politiek bedrijven; daarmee kunnen we een waardevolle bijdrage leveren aan het bestuur van onze stad. Via een meedenkbegroting hebben we bijvoorbeeld meer geld geregeld voor het onderhoud van onze stad, voor handhaving en voor kinderen in armoede.

Ik zie in vertrouwen uit naar de volgende vier jaar waarin we met dit programma aan de slag kunnen. Ik kijk in het bijzonder uit naar de samenwerking met de prachtige (nieuwe) kandidaten op onze lijst. Gemotiveerd ga ik ook de komende periode aan de slag, voor onze mooie stad, en ten dienste van al haar waardevolle inwoners. Hopelijk herkent u zich in dit verkiezingsprogramma en mogen we 21 maart rekenen op uw stem!

Joëlle Gooijer

Lijsttrekker ChristenUnie Delft

Inleiding

Deze verkiezingen zijn er voor u. U mag kiezen welke partij in de gemeenteraad namens u richting mag geven aan de toekomst van Delft. Dat raakt iedereen. U en ik, onze ouders, kinderen, burens, de leerkracht op school, werkgevers en werknemers. Het gaat over ons allemaal en onze manier van samenleven.

Richting geven aan de stad doen we in de eerste plaats samen. Het gemeentebestuur stelt zich daarin dienstbaar op. De ChristenUnie gelooft dat God ons aan elkaar heeft gegeven om samen te leven en te werken. Om een samenleving te vormen. De ChristenUnie is ervan doordrongen dat het in onze samenleving om veel meer gaat dan om geld en bezit. Het gaat vooral om zinvol leven, er voor elkaar zijn en vrijheid genieten. Vrijheid om te geloven en om zelf verantwoordelijkheid te nemen. De ChristenUnie ziet daarbij een bescheiden rol voor de overheid. Dat betekent dat de gemeente ruimte biedt aan inwoners, bijvoorbeeld als het gaat om zorg voor elkaar en het tonen van maatschappelijk initiatief.

1.1 Een samenleving met toekomst

In Delft gaat er veel goed. De Spoorzone is bijna klaar, financieel staat de stad er weer veel beter voor en er gebeuren veel mooie dingen in de stad. Ook zijn er talloze vrijwilligers en organisaties actief die hun steentje bijdragen aan een leuke en leefbare stad.

Tegelijk zijn er zorgen. We denken bijvoorbeeld aan mensen die kampen met schulden, moeilijk rond kunnen komen of te maken hebben met huiselijk geweld. Het komt allemaal helaas veel te vaak voor. Daarnaast staat de gemeentelijke overheid voor grote uitdagingen bij het uitvoeren van wat voorheen taken van het Rijk waren. De hervormingen van het zorgstelsel zijn ingrijpend geweest en mensen dreigen geregeld tussen wal en schip te vallen. Ook moeten we serieus aan de slag gaan met het verminderen van de uitstoot van schadelijke stoffen in het milieu en verspilling van grondstoffen.

We zien ook dat het debat over vluchtelingen of andere gevoelige thema's soms erg hard gevoerd kan worden. Mensen staan daarbij geregeld meer tegenover elkaar dan naast elkaar. Dit is iets wat zich voor een groot deel ook op sociale media afspeelt zonder dat mensen nog met elkaar in gesprek zijn. De ChristenUnie vindt

dat het daarom meer dan ooit belangrijk is dat we ons inzetten voor een stad waar het niet gaat om 'ik' maar om 'wij'. We willen stimuleren dat mensen met uiteenlopende ideeën en achtergronden elkaar ontmoeten en met elkaar in gesprek gaan. Zulke gesprekken verbinden en dragen bij aan wederzijds begrip. En zo zijn ze ook een belangrijke manier om bij te dragen aan een samenleving waarin je de vrijheid hebt om te zijn wie je bent en te geloven wat je wilt.

Wij willen ons, in de komende vier jaar, weer inzetten voor onze mooie stad. Met dit programma gaan wij de verkiezingen in. Een programma met plannen voor Delft dat laat zien dat de ChristenUnie wil bouwen aan een samenleving waarin iedereen meetelt. Wij investeren in zorg voor elkaar, in de cruciale rol van gezinnen, in een dienstbare en rechtvaardige overheid, in godsdienstvrijheid, in een duurzame economie en in een zorgvuldige omgang met Gods schepping.

Dit vatten we samen in onze kernboodschap: de ChristenUnie

- » zorgt dat iedereen meetelt;
- » investeert in de toekomst van kinderen;
- » komt op voor (godsdienst)vrijheid.

1.2 Geef geloof een stem

Bij het zoeken naar antwoorden op de uitdagingen van deze tijd laten wij ons als christelijke partij inspireren door de Bijbel. In de Bijbel gaat het over mensen, over samenleven en ook over de overheid. De Bijbel heeft een bevrijdende boodschap die hoop geeft voor de toekomst. Wij geloven daarom dat christelijke uitgangspunten in de politiek ook relevant zijn voor Delft.

De ChristenUnie is een partij van christenen voor alle mensen. Wij willen de liefde die God heeft voor deze wereld, voor Nederland, voor Delft uitstralen en doorgeven. Doe met ons mee. Geef geloof een stem.

Inhoudsopgave

8	Een betrouwbare overheid
9	Samenwerken met de stad
10	Samenwerken in de regio
11	Samenwerken in de gemeenteraad
11	Privacy
12	Financiën
14	Een veilige stad
15	Een veilige samenleving
17	Tegengaan van radicalisering
18	Overlast
20	Een zorgzame samenleving
21	Zorg voor kwetsbare inwoners
23	Iedereen telt mee
25	Mantelzorgers
25	Vrijwilligers
26	Zorg voor vluchtelingen
28	Kansen voor alle kinderen
29	Investeren in gezinnen
30	Effectieve ondersteuning
31	Verslaving
31	Bestrijden van kansenongelijkheid
33	Onderwijs(voorzieningen) en samenwerking

34 Een vitale economie

35 Economie

36 Werk

37 Inkomen

38 Schulden

40 Een sterke stad

41 Cultuur

42 Sport

42 Evenementen

43 Toerisme

44 Een gezonde aarde

45 Energietransitie en klimaatgevolgen

47 Milieu

50 Een leefbare stad

51 Wonen

52 Toekomstige generaties

52 Samenwerking met woningcorporaties

53 Ruimte

55 Mobiliteit, verkeer en vervoer

A photograph of a grand, multi-story building with a classical facade. The building features numerous windows with bright red shutters. A prominent entrance is framed by a large archway supported by thick stone columns. Above the entrance, there is a balcony with a decorative railing. A person wearing a dark coat and red pants is standing in the doorway, looking towards the interior. The ground in front of the building is paved with cobblestones.

Een betrouwbare overheid
*Gemeentelijke samenwerking
en financiën*

1 Een betrouwbare overheid

Bij de ChristenUnie staat de samenleving centraal. Een samenleving die niet het werk is van de overheid maar van mensen en maatschappelijke verbanden samen. De gemeente heeft dus een bescheiden rol en heeft vooral als taak de kracht in de samenleving te versterken en staat daarom naast mensen. Een betrouwbare overheid is een overheid die rekening houdt met minderheidsbelangen, die bereid is met iedereen samen te werken en goed omgaat met de beschikbare financiële middelen.

1.1 Samenwerken met de stad

De ChristenUnie wil zich inzetten voor een samenleving waarin iedereen meetelt. Dat betekent ook dat iedereen mee moet kunnen doen en mee kan denken met ontwikkelingen in de stad. Burgerparticipatie, met name in de ruimtelijke ontwikkeling, willen we daarom versterken. De ChristenUnie wil ook kritisch zijn op extra regelgeving en onnodige regels worden dus geschrapt. Dat is van belang zodat burgers en ondernemers bij het nemen van initiatieven niet met onnodige barrières en bureaucratie worden geconfronteerd.

Tegelijkertijd moet iedereen zich houden aan de regels die er zijn om ervoor te zorgen dat de stad leefbaar blijft. Bijvoorbeeld de regels die er zijn om overlast en vervuiling te voorkomen. En dat begint natuurlijk gewoon bij goed fatsoen en rekening houden met elkaar.

- » De gemeente gebruikt bij schriftelijke communicatie met inwoners eenvoudig Nederlands (taalniveau B1). Om ambtenaren hierin te stimuleren worden cursussen aangeboden.
- » De ChristenUnie wil dat de gemeente doorgaat met het ontwikkelen van het instrument *right to challenge* (het recht van uitdagen). Dit betekent dat mensen en organisaties uit de stad de mogelijkheid krijgen om zelf taken op te pakken als ze van mening zijn dat ze het beter kunnen dan de gemeente. Denk aan onderhoud van het groen of het verlenen van bepaalde vormen van zorg.
- » De gemeente moet toegankelijk zijn voor de burger, ook voor mensen die niet digitaal vaardig zijn. Dat betekent dat mensen niet alleen via internet een afspraak kunnen maken, maar ook gewoon langs kunnen gaan.

- » De gemeente moet aanvragen van mensen voor bijvoorbeeld een vergunning of een uitkering snel beoordelen en ook snel antwoorden geven op vragen.
- » De gemeente moet mogelijkheden benutten om bewoners van buurten en wijken te betrekken bij zaken die hen raken.
- » Om mensen goed mee te nemen bij ruimtelijke ontwikkelingen wordt van tevoren duidelijk gemaakt op welke momenten mensen invloed kunnen uitoefenen en hoeveel ruimte er op verschillende momenten is om nog iets te wijzigen aan een ruimtelijk ontwerp. Als de situatie daarom vraagt, (bijvoorbeeld bij bouwprojecten die op veel weerstand van omwonenden stuiten) kan een onafhankelijke procesleider worden ingeschakeld om het proces tussen omwonenden, de gemeente en een projectontwikkelaar in goede banen te leiden.
- » De ChristenUnie is geen voorstander van (raadgevende) referenda omdat het de verantwoordelijkheid is van de gemeenteraad om in complexe politieke vraagstukken een beslissing te nemen. De gemeenteraad moet de verantwoordelijkheid van volksvertegenwoordiging waarmaken en alle belangen goed afwegen.

1.2 Samenwerken in de regio

De ChristenUnie wil goed samenwerken met omliggende gemeenten. In het bijzonder geldt dit voor ruimtelijke ontwikkelingen, het openbaar vervoer en duurzaamheid. De ChristenUnie wil tegelijkertijd niet te veel bestuurlijke drukte. Bestuurlijke samenwerkingsverbanden zoals gemeenschappelijke regelingen (GR) vragen daarom een kritische houding en dienen de mogelijkheid in zich te hebben dat de individuele gemeente eigen beleid kan blijven formuleren. Ook is belangrijk dat de raad zicht en controle houdt op besluiten die een GR neemt.

- » Raadsleden vanuit de deelnemende gemeenten moeten binnen de Metropoolregio Rotterdam Den Haag (de MRDH) een besluitvormend orgaan krijgen waarin zij na ruggespraak met de raadsleden uit eigen stad, besluiten kunnen nemen. Nu kunnen raadsleden alleen adviezen geven en daarmee staat de democratische legitimiteit van de MRDH sterk onder druk.
- » De raad maakt heldere afspraken over de manier waarop de gemeenteraad invloed kan uitoefenen op de GR-en en hoe de democratische controle wordt ingericht.

1.3 Samenwerken in de gemeenteraad

De ChristenUnie zet met haar werk in de gemeenteraad in op luisteren en samenwerken. Naar voorstellen van de oppositie moet net zo goed worden geluisterd als naar voorstellen van de coalitie. De ChristenUnie-fractie wil betrouwbaar en constructief te werk gaan en zo ook bekend staan in en buiten de gemeenteraad. Met de volgende maatregelen wil de ChristenUnie bijdragen aan vertrouwen van mensen in de politiek.

- » De gemeente(raad) moet zich inzetten voor het meedenken van inwoners, platforms en comités voorafgaande aan beleidsvorming in de raad.
- » De ChristenUnie wil zich ervoor inzetten dat politieke processen zoveel mogelijk in de openbaarheid plaatsvinden.
- » De ChristenUnie streeft naar een coalitieakkoord op hoofdlijnen zodat er voor alle partijen ruimte is voor invloed op beleid. Het college werkt en voert dat akkoord uit. Alle partijen in de raad beoordelen die uitvoering op de inhoud volgens het principe van dualisme. De essentie van democratie is voor de ChristenUnie niet dat de helft +1 beslist, maar dat met elkaar wordt samengewerkt.

Dualisme in de gemeenteraad

Sinds 2002 maken burgemeester en wethouders (B&W) geen deel meer uit van de gemeenteraad. Daarvoor waren wethouders zelf tevens gemeenteraadslid en stemden dus mee over hun eigen voorstellen. Dat is nu duidelijker gescheiden: B&W vormen de bestuurders van de stad. De gemeenteraad is een volksvertegenwoordiging die het bestuur controleert. Ook in de provincie en op landelijk niveau kent Nederland een dualistisch systeem.

1.4 Privacy

De bescherming van persoonsgebonden gegevens wordt een steeds belangrijker thema nu meer en meer van die gegevens in digitale online en offline systemen worden opgeslagen. De gemeente heeft op grond van de wet de verplichting om aantoonbaar alles in orde te hebben voor wat betreft de bescherming van persoonsgegevens. De ChristenUnie vindt het belangrijk dat duidelijke lokale privacyregels worden opgesteld en dat over deze regels ook goed gecommuniceerd

wordt. Zo moet ervoor gezorgd worden dat er geen misverstanden kunnen ontstaan tussen burgers, instellingen en de gemeente over het gebruik van persoonsgebonden gegevens.

- » De gemeente legt bij het vragen om gegevens uit waarvoor deze gegevens gebruikt zullen worden.
- » Elke medewerker van de gemeente die persoonsgebonden gegevens verwerkt volgt een privacytraining, tenzij deze een dergelijke training al heeft gevolgd.
- » Medewerkers in het sociaal domein moeten cliënten zowel schriftelijk als mondeling wijzen op hun rechten op het gebied van privacy.

1.5 Financiën

De ChristenUnie verwacht van de gemeente dat zij een betrouwbare en goede rentmeester is van de beschikbare middelen. Structurele uitgaven, zoals voor wegen of onderwijshuisvesting, moeten kunnen worden betaald uit vaste inkomsten. In de afgelopen periode is het takenpakket van de gemeente flink uitgebreid, denk aan de jeugdzorg en de Wmo. Hierdoor zijn de financiële risico's toegenomen. Dit betekent een nog grotere noodzaak deze risico's goed te beheersen. Daarom moeten de uitgaven in het sociaal domein goed gemonitord en ingeschat worden op basis van de lokale situatie en ontwikkelingen. Dit is van belang om af te kunnen wegen wat er echt nodig is voor bepaalde taken. De gemeente moet zich niet alleen laten leiden door de hoogte van de middelen die het Rijk beschikbaar stelt voor de taken in het sociaal domein. Goed financieel beheer betekent ook:

- » Het college van B&W maakt inzichtelijk in de jaarrekening wat het beleid heeft opgeleverd en welke prestaties zijn geleverd met de beschikbare financiën.
- » De ChristenUnie zet in op een efficiënte gemeente die zich richt op haar kerntaken. Het streven is dat hiermee het ozb-bedrag per huishouden niet meer hoger is dan het gemiddelde in de 38 grootste gemeenten van Nederland. Nu is het bedrag nog circa 12% hoger dan dit gemiddelde. De ChristenUnie zet in op verlaging van de afvalstoffenheffing door de vuilophaaldienst efficiënter te organiseren.
- » Subsidies worden niet langjarig toegezegd omdat de ChristenUnie wil stimuleren dat initiatieven (ook) op zoek gaan naar andere inkomstenbronnen en

financiering. Instellingen die subsidie ontvangen dienen om de zoveel jaar hun meerwaarde te bewijzen. Op deze manier krijgen ook andere instellingen een kans een beroep te doen op subsidiebudget. In sommige gevallen kan het nodig zijn om langer dan twee jaar stimuleringssubsidie te geven. Daarmee kan worden voorkomen dat waardevolle initiatieven verdwijnen.

- » De aandelen in het energiebedrijf Eneco mogen alleen verkocht worden als de publieke belangen op het gebied van warmtelevering voldoende geborgd zijn. Er is nu nog teveel onduidelijkheid over de borging van een kwalitatief goede en zekere warmtelevering. Bij verkoop worden voorwaarden gesteld die de kans vergroten dat een nieuwe eigenaar de duurzame koers van Eneco voortzet. De opbrengst van Eneco dient verantwoord en met het oog op de toekomst besteed te worden. Gedacht kan worden aan het verlagen van de stadsschuld en het oprichten van een investeringsfonds gericht op duurzame ontwikkelingen.

Een veilige stad

Veiligheid en handhaving

2 Een veilige stad

Veiligheid is helaas niet altijd vanzelfsprekend. De overheid heeft daarom de belangrijke taak veiligheid te bevorderen. Tegelijkertijd kan de overheid dat niet doen zonder de bijdrage en inzet van anderen zoals inwoners, winkeliers, scholen en woningcorporaties. Zij spelen bijvoorbeeld een belangrijke rol bij het leefbaar houden van buurten. Leefbare buurten, zijn buurten waarin kinderen veilig naar school gaan en ruimte hebben om te spelen, waar ouderen, jongeren en studenten hun plek hebben en waarin mensen met een gerust hart wonen, werken en winkelen.

De ChristenUnie vindt dat inwoners en andere partijen betrokken moeten zijn bij het formuleren van een integraal veiligheidsbeleid omdat iedere buurt of wijk een eigen aanpak vraagt. De gemeente stelt het veiligheidsbeleid vast, gebaseerd op onderzoek en ervaringen in de verschillende buurten.

2.1 Een veilige samenleving

Brede betrokkenheid vanuit de samenleving is van groot belang bij de analyse van veiligheidsproblemen en bij het stellen van prioriteiten bij de oplossing daarvan. In een veiligheidsplan staan doelen en verantwoordelijkheden van de organisaties die in onderlinge samenwerking een rol spelen bij veiligheid. Door het tijdig vaststellen van het integraal veiligheidsplan wil de ChristenUnie dat de gemeente invloed kan uitoefenen op het vaststellen van de prioriteiten van de politie. De gemeenteraad moet een stevige vinger aan de pols houden bij beleid dat naar de veiligheidsregio's is verplaatst en waarover zij zeggenschap hebben gekregen.

De ChristenUnie vindt dat voor handhaving van de openbare orde en veiligheid voldoende capaciteit moet zijn. In dat kader staat de ChristenUnie positief tegenover de inzet van buitengewoon opsporingsambtenaren (BOA's). Wel vindt de ChristenUnie dat deze BOA's niet alleen handhavingstaken hebben, maar dat zij ook een rol hebben als gastheer en gastvrouw van de stad. De BOA's zullen voor bezoekers en inwoners beter aanspreekbaar moeten zijn, zowel in het centrum als in de andere wijken. Daarnaast is belangrijk dat mensen bij de wijkcoördinator meldingen kunnen doen over onveilige situaties of plaatsen, waardoor de wijkco-

ordinator kan fungeren als spil in de leefbaarheid van wijken. De wijkcoördinator vraagt inwoners ook proactief naar onveilige of als onveilig ervaren plaatsen. Cameratoezicht kan een goed middel zijn voor handhaving, maar de ChristenUnie wil dit beperkt (dat is proportioneel en het liefst tijdelijk) toepassen en inbedden in goede regelgeving met het oog op de privacy van de burger. Waar dat meer geschikt is, wordt de voorkeur gegeven aan menselijk toezicht. Preventief fouilleren, gebiedsontzeggingen en samenscholingsverboden worden slechts onder strikte voorwaarden toegepast namelijk als laatste redmiddel in situaties waarin andere middelen falen. Dergelijke situaties worden op een geschikt moment geëvalueerd waarbij ook aandacht besteed wordt aan de vraag of en hoe dergelijke situaties in het vervolg voorkomen kunnen worden.

Prostitutie is mensonwaardig en gaat in tegen Gods bedoeling met seksualiteit. Criminaliteit, mensenhandel, uitbuiting, eenzaamheid en andere sociale problemen zijn de schrijnende werkelijkheid achter dit fenomeen. In Delft hebben we weliswaar geen openbare prostitutie, maar dat betekent niet dat op dit vlak geen problemen zijn. Met de verschuiving van openbare prostitutie naar prostitutie thuis en via internetdiensten, neemt de onzichtbaarheid van prostitutie toe en daarmee ook het risico op illegaliteit, uitbuiting en mensenhandel. Daarnaast is er de problematiek van loverboys, waarvoor vooral jonge meisjes met problemen in de thuissituatie kwetsbaar zijn. De ChristenUnie wil daarom dat de gemeente meer aandacht gaat besteden aan deze problemen.

- » De gemeente benoemt een expertgroep voor de veiligheid in de wijken waarin de Delftse samenleving breed vertegenwoordigd is.
- » De burgemeester zorgt voor lage drempels voor het doen van (anoniem) aangifte en voor goede terugkoppeling door politie.
- » Er wordt ingezet op extra beschikbaarheid, zichtbaarheid en bekendheid van de wijkagent.
- » Inwoners worden betrokken bij veiligheid in hun directe omgeving door middel van Burgernet en andere digitale communicatiemiddelen.
- » Door het aanbrengen van voldoende verlichting en het zorgen voor goede zichtlijnen moet worden gewerkt aan het verminderen van als onveilig ervaren plekken in de stad.
- » Er moet jaarlijks een evaluatieoverleg zijn tussen gemeenteraad, burgemeester, politie en Openbaar Ministerie over de inzet van mensen en middelen, onderlinge samenwerking, aanrijtijden van de hulpdiensten en dergelijke.
- » De kosten van vandalisme worden verhaald op daders. De gemeente publiceert regelmatig de resultaten van deze maatregelen.
- » De gemeente zorgt voor een veilige opvang voor slachtoffers van loverboys, pooiers en mensenhandelaren.
- » Op scholen wordt voorlichting gegeven aan zowel ouders als jongeren over de gevaren van *sexting* (verzenden en ontvangen van seksueel getinte beelden en tekstberichten met een mobiele telefoon), *grooming* (digitaal kinderlokken) en loverboys.

2.2 Tegengaan van radicalisering

Radicalisering vormt een bedreiging voor de manier waarop wij in de stad in vrijheid en veiligheid leven. De ChristenUnie wil daarom een stevige aanpak van radicalisering. Die aanpak bestaat onder andere uit het weerbaar maken van individuen tegen radicaal gedachtegoed. Vooral jongeren die op zoek zijn naar hun plek in de samenleving zijn kwetsbaar. Het is daarmee niet alleen een veiligheidsvraagstuk maar ook een maatschappelijk vraagstuk.

Belangrijk voor het tegengaan van radicalisering is dat alle kinderen gelijke kansen krijgen op bijvoorbeeld scholing en stages en dat discriminatie op grond

van herkomst of religie stevig wordt tegen gegaan. Polariserend gedrag moet in een vroeg stadium worden herkend en aangepakt om te voorkomen dat radicalisering plaatsvindt. Hiervoor worden schooldirecteuren extra toegerust.

Immigrantenorganisaties worden actief ondersteund om achterstanden te verkleinen, contact te bevorderen en isolement te voorkomen. Met het oog op veiligheidsrisico's van bijvoorbeeld aanslagen en crimijnen in de stad toetst de gemeente de kwetsbaarheid van gebieden.

- » De gemeente betreft en mobiliseert scholen en andere organisaties zoals buurthuizen bij een integrale aanpak van radicalisering. Scholen worden in de bestrijding van radicalisering betrokken door gesprekken en contacten tussen ouders, school en buurtwerkers. Schooluitval onder jongeren krijgt hierin speciale aandacht.
- » Maatregelen die de veiligheid ten goede komen worden kritisch beoordeeld op hun impact. Effectief gebleken middelen worden breder ingezet in de stad.

2.3 Overlast

Delft is een bruisende stad met vooral veel activiteiten in de binnenstad. Om de eventuele overlast daarvan te voorkomen moet er betere handhaving komen op geluid en andere vormen van overlast door burgers en horecaondernemers in de binnenstad. De gemeente moet de geluidsoverlast monitoren bij incidentele feesten in de binnenstad. Als de nieuwe afspraken over deze feesten niet tot minder overlast leiden, worden de mogelijkheden voor dergelijke activiteiten verder ingeperkt. Ook moet de geluidsoverlast na middernacht worden aangepakt. De ChristenUnie wil ook voldoende toezicht in het kader van de Drank- en Horecawet.

- » Cafés, sport- en studentenverenigingen en supermarkten moeten de Drank- en Horecawet naleven, met name op het punt van de alcoholleeftijd. Daarop wordt streng gehandhaafd.

Radicalisering in Delft

In Delft vertrokken eind 2012 ruim twintig jongeren naar Syrië. Met landelijk overheidsgeld is het Strategisch Netwerk Polarisatie en Radicalisering opgericht dat tussen 2015 en 2019 radicalisering in een vroeg stadium probeert te signaleren en tegen te gaan.

Bron: Algemeen Dagblad

- » Samen met de wijkcoördinator worden jongeren gemobiliseerd om overlast bespreekbaar te maken en een plaats in te richten die voorziet in hun behoeften zonder dat dit overlast voor de buurt oplevert. De gemeente kan bijvoorbeeld bevorderen dat buurthuizen en wijkcentra vaker open zijn om jongeren een plek te bieden.
- » De gemeente zet zich in voor het terugdringen van discriminatie in het openbaar leven door een actief gemeentelijk antidiscriminatiebeleid (onder meer met betrekking van scholen, sportclubs en horeca).
- » Om de jaarwisseling een feest te laten zijn voor iedereen willen we dat er vuurwerkvrije zones komen rond verpleeg- en verzorgingstehuizen, kinderboerderijen en in de Delftse Hout. Om de kans op ongelukken met vuurwerk en de milieuvuiling tegen te gaan pleiten wij ervoor dat de gemeente op een geschikte centrale plek in de stad een vuurwerkshow organiseert.

Een zorgzame samenleving

Ondersteuning en zorg voor kwetsbare groepen

3 Een zorgzame samenleving

De ChristenUnie wil in Delft bijdragen aan een samenleving waarin iedereen ertoe doet en meedoet. Ieder mens is waardevol en die waarde hangt niet af van prestaties, gezondheid, seksuele geaardheid, afkomst, leeftijd, gewenstheid of geluk. Al het leven, in gaafheid en gebrokenheid, verdient het om tot ontplooiing te komen, te participeren, te worden beschermd en zorg te ontvangen als dat nodig is. De bestaande verbanden in de samenleving, in gezinnen, families, buurten, vrienden of online netwerken wil de ChristenUnie benutten. Ondanks de kracht van die samenleving om voor elkaar te zorgen, is er eenzaamheid en individualisme en is de overheid soms te ver doorgeslagen in het 'geloof' in de eigen kracht van mensen. Het is de taak van de overheid om passende hulp en ondersteuning te bieden aan mensen die het niet op eigen kracht redden.

De gemeente Delft heeft in de afgelopen periode veel meer taken gekregen en dus een grote verantwoordelijkheid als het gaat om de zorg voor kinderen, jongeren en kwetsbare inwoners. Niet alles in dit proces is goed gegaan, maar de ChristenUnie steunt de veranderingen omdat het goed is om een samenhangend zorg- en preventieaanbod zo dicht mogelijk bij de bewoners te organiseren. Gezondheid is van invloed op prestaties op school, op het werk en in de maatschappij. Een gezonde leefstijl is eerst en vooral een verantwoordelijkheid van mensen zelf, maar gaat ook de maatschappij aan. Het investeren in preventie bevordert dat mensen (langer) gezond blijven. De ChristenUnie wil ook dat jongeren gezond en vrij van verslaving opgroeien

3.1 Zorg voor kwetsbare inwoners

De ChristenUnie is voorstander van zorg met een menselijk gezicht en zonder schotten tussen hulp, zorg en participatie. De ChristenUnie gaat uit van vertrouwen in professionals die in de zorg werken en overladen hen niet met onnodige bureaucratie. Hoewel het goed is dat mensen zolang mogelijk thuis (in hun eigen omgeving) blijven wonen, is de keerzijde van deze ontwikkeling steeds meer zichtbaar. Er zijn meer mensen met verward gedrag op straat – er is meer overlast in

huizen, overbelasting van mantelzorgers en een toenemende druk op huisartsen. De overheid heeft een zorgtaak, maar tegelijkertijd mag de samenleving meer oor en oog krijgen voor buuren die 'anders' zijn.

- » Bij aanvragen van inwoners voor ondersteuning door de gemeente wordt een gesprek gevoerd met de aanvrager, samen met andere gezinsleden, mantelzorgers of een onafhankelijke cliëntondersteuner.
- » De mogelijkheid van Eigen-krachtconferenties en de verplichting tot het aanbieden van een familiegroepsplan moet worden opgenomen in de lokale (Wmo-) verordening en actief worden aangeboden aan mensen die zich bij de gemeente melden .
- » De ChristenUnie wil dat het PGB-gebruik mogelijk blijft en dat inwoners die mogelijkheid kennen. Zo hebben zorgvragers altijd de mogelijkheid om identiteitsgebonden of andere noodzakelijke zorg in te kopen als deze niet gecontracteerd is.
- » De Eigen Bijdragen in de Wmo wil de ChristenUnie fors beperken, zeker voor dagbesteding en begeleiding. Dit wordt nu waarschijnlijk ook geregeld dankzij het regeerakkoord.
- » De ChristenUnie wil dat de gemeente in overleg met scholen, bibliotheken en wijkteams werkt aan de aanpak van laaggeletterdheid.
- » De gemeente waarborgt een onafhankelijke ombudsfunctie, die kan bemiddelen tussen cliënten en gemeente.
- » Samen met de GGZ worden afspraken gemaakt over hoe mensen met verward gedrag in hun eigen situatie kunnen worden ondersteund, over hoe netwerken betrokken worden en over hoe kan worden voorkomen dat mensen afhankelijk worden van de GGZ.

Wmo en PGB

De Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo) verplicht gemeenten voorzieningen en ondersteuning te bieden om iedereen zo goed mogelijk in staat te stellen om deel te nemen aan de samenleving. Dat kan bijvoorbeeld zijn in de vorm van huishoudelijke hulp of een aanpassing aan een woning.

Het persoonsgebonden budget (PGB) is een budget waarmee mensen zelf zorg inkopen als ze door ziekte, handicap of ouderdom zorg nodig hebben.

- » De ChristenUnie investeert in beschermd wonen en in de zorg voor mensen met GGZ-problematiek die thuis wonen: 24/7 ambulante psychische zorg in de wijk, inloophuizen en time-out voorzieningen voor kortdurende opname. Ook wordt er werk gemaakt van voldoende betaalbare woonruimte voor kwetsbare groepen.
- » De ChristenUnie zet zich in voor voldoende en adequate opvang voor dak- en thuislozen. Zodat niemand in Delft buiten zijn/haar wil op straat hoeft te slapen. Opvang is kort en sober – hulp is gericht op het weer oppakken van het eigen leven. Jongeren en gezinnen in de opvang krijgen speciale aandacht.
- » De gemeente Delft gaat door met het project Jongeren op Gezond Gewicht (JOGG) (zie hoofdstuk 4).

3.2 Iedereen telt mee

Tegenwoordig moeten steeds meer mensen met een zorgvraag langer thuis blijven wonen. Woningen moeten dus geschikt zijn (of worden) voor ouderen en mensen met een beperking. Er is daarnaast behoefte aan woonvormen ter vervanging van het klassieke verzorgingshuis, waar ouderen zelfstandig, maar met hulp van thuiszorg, beschut en met of naast anderen kunnen wonen. De ChristenUnie vindt dat de gemeente Delft tot nu toe onvoldoende heeft gedaan om dit mogelijk te maken. Woningbouwverenigingen en zorgorganisaties werken nog onvoldoende samen.

Ouderen zijn waardevol voor onze samenleving. Ze hebben bijgedragen aan het functioneren van de samenleving zoals die nu is, en hebben ook nu nog veel te bieden. De ChristenUnie pleit voor een herwaardering van ouderdom. Veel ouderen functioneren prima en weten lang hun weg zelfstandig of met zelf georganiseerde hulp of netwerken te vinden. Door lichamelijke of geestelijke problemen kunnen mensen minder meedoen in de samenleving. Eenzaamheid wordt zo een steeds groter risico, zeker wanneer de eisen van de samenleving (bijvoorbeeld rondom digitale vaardigheden) toenemen. De ChristenUnie heeft hier oog voor en zet zich in om (de oorzaken van) eenzaamheid te bestrijden.

In de afgelopen periode is het VN-verdrag inzake de rechten van personen met een handicap, mede dankzij inspanningen van de ChristenUnie, geratificeerd. Een

inclusieve (iedereen doet mee) samenleving is daardoor dichterbij gekomen. Mensen met een beperking moeten mee kunnen doen. Daarom heeft de ChristenUnie ervoor gezorgd dat in Delft een lokale Inclusieagenda wordt opgesteld om zo werkelijke stappen te maken naar de inclusieve samenleving.

- » Woningeigenaren krijgen voorlichting over het levensloopbestendig maken van hun woning.
- » De gemeente biedt de “Blijverslening” aan zodat particulieren hun woning makkelijker kunnen aanpassen.
- » Er komen meer complexen waarin ouderen zelfstandig, maar wel bij elkaar kunnen wonen (ter vervanging van het verzorgingshuis). De gemeente zorgt ervoor dat woningbouwverenigingen en zorgorganisaties daarvoor de handen ineen slaan.
- » De realisatie van aangepaste zorgwoningen wordt gestimuleerd, ook voor de groep jongvolwassenen met een psychiatrische achtergrond.
- » De openbare ruimte moet toegankelijk en veilig zijn en uitnodigen tot ontmoeting en activiteiten. Het sluiten en centreren van voorzieningen is voor de ChristenUnie dan ook een punt van zorg en aandacht.
- » In overleg met de wijk, diaconieën en/of verenigingen wordt gekeken hoe voorzieningen met een sociale functie open kunnen blijven. Bijvoorbeeld door het beheer in handen te geven van mensen zelf (zelfbeheer).
- » De ChristenUnie wil dat meer wordt gedaan om eenzaamheid en verborgen problemen onder ouderen op te sporen en aan te pakken
- » Delft wordt een dementievriendelijke gemeente. Dankzij een motie van de ChristenUnie wordt daar momenteel aan gewerkt.
- » De gemeente zorgt ervoor dat haar gebouwen en voorzieningen goed toegankelijk zijn voor mensen met een lichamelijke beperking en dat gemeentelijke evenementen toegankelijk zijn voor mensen met een beperking;
- » De openbare ruimte en het openbaar vervoersysteem worden op zo’n manier ingericht dat mensen met een beperking zich er zoveel mogelijk zelfstandig kunnen redden.
- » Er komt een campagne om de acceptatie van handicaps en beperkingen te bevorderen.

- » De gemeente zoekt actief naar mogelijkheden om kinderen met een beperking te laten sporten.

3.3 Mantelzorgers

Mantelzorgers zijn van onschatbare waarde voor onze samenleving. Mensen kiezen er meestal niet voor om mantelzorger te worden. Toch kan het opeens op je pad komen. De ChristenUnie vindt het belangrijk om overbelasting van mantelzorgers te voorkomen. Dagbesteding en respijtzorg kunnen daarbij helpen. Dementie komt ook in Delft steeds meer voor. Om deze ouderen zo lang mogelijk in hun vertrouwde omgeving te kunnen laten wonen en mantelzorgers in deze taak te ondersteunen is 'casemanagement dementie' van groot belang.

- » De gemeente wijst mensen die mantelzorger zijn of worden actief op ondersteuning en mogelijkheden voor respijtzorg.
- » Wanneer een inwoner aanklopt voor hulp, wordt goed in kaart gebracht wat de mantelzorger kan en wil bieden, maar ook wanneer het te zwaar wordt. Speciale aandacht moet er zijn voor jonge mantelzorgers.
- » De gemeente zorgt er (via haar contact met de regionale zorgverzekering) voor dat 'casemanagement dementie' voor iedereen die dat nodig heeft snel toegankelijk is. Ook werkt de gemeente mee aan ketenzorgprojecten (samen met zorginstellingen, huisartsen, verpleeg- en verzorgingshuizen) om de zorg aan mensen met dementie te verbeteren.

Respijtzorg

Respijtzorg biedt mantelzorgers de mogelijkheid hun zorgtaken tijdelijk aan een ander over te dragen om hem of haar te ontlasten. Het is een belangrijk middel om overbelasting te voorkomen.

3.4 Vrijwilligers

Delft kent vele vrijwilligers en is trots op al het werk dat vrijwilligers verzetten. Vrijwilligers zijn van onschatbare waarde voor onze samenleving. Daarom wil de gemeente vrijwilligerswerk faciliteren en niet moeilijker maken door extra regels of beperkingen. Dit geldt ook voor het doen van vrijwilligerswerk naast een uitkering

en het laten participeren van vluchtelingen door middel van vrijwilligerswerk. Kerken pakken steeds vaker maatschappelijke taken op en dat is mooi. Zij doen dat wel vanuit hun eigen rol en uit eigen beweging – de overheid kan niet bepalen hoe kerken dat doen. Het heeft meerwaarde als de gemeente luistert naar de signalen die kerken en andere vrijwilligersorganisaties opvangen in de samenleving.

- » De ChristenUnie vindt het van belang dat de gemeente oog heeft voor vrijwilligers initiatieven (denk aan maaltijden in de wijken, Athletes in Action, de Jessehof, the Mall, ISOFA of het ISF) en deze initiatieven waar nodig ondersteunt.
- » Vrijwilligers kunnen, indien nodig, een financiële vergoeding krijgen voor het aanvragen van een Verklaring Omtrent Gedrag (VOG).
- » Het coördineren van grote groepen vrijwilligers is een professionele taak. De gemeente ondersteunt deze taak zo nodig, bijvoorbeeld wanneer daarmee de continuïteit van vrijwilligerswerk wordt gewaarborgd.
- » De gemeente betreft vrijwilligersorganisaties bij beleidsontwikkeling en evaluatie.

Casemanagement dementie

De persoon die de rol van case-manager vervult, heeft veel kennis over dementie en de sociale kaart, coördineert in de verschillende fasen van het traject de behandeling, begeleiding en steun voor mensen met dementie en hun naasten, én voert deze waar nodig en mogelijk ook zélf uit.

3.5 Zorg voor vluchtelingen

De gemeente Delft is verantwoordelijk voor goede opvang van vluchtelingen. Mensen die huis en haard hebben verlaten, moeten een veilig onderkomen krijgen. De ChristenUnie is zich er van bewust dat het draagvlak hiervoor soms beperkt is. Toch ziet ze graag dat de gemeente Delft een ruimhartiger beleid gaat voeren.

De gemeente moet de taakstelling voor de huisvesting van statushouders halen, maar ook bewaken dat dit niet tot verdringing op de huizenmarkt leidt. Dit kan door (tijdelijk) extra huisvesting te realiseren, en door het verbouwen van bijvoorbeeld kantoorpanden tot woningen voor statushouders. De ChristenUnie pleit voor gespreide, kleinschalige opvang in de verschillende Delftse wijken.

Het is van groot belang dat statushouders zo snel mogelijk opgenomen worden in onze samenleving. Dat begint met het leren van de taal. Dat gaat sneller en beter als zij actief deelnemen aan de maatschappij. Daarnaast wil de ChristenUnie dat de nieuwkomers begeleid worden in het vinden van bij voorkeur betaald werk of dat er als alternatief voor betaald werk gezocht wordt naar mogelijkheden voor vrijwilligerswerk. Participatie van deze mensen wordt verder gestimuleerd door (sport)verenigingen te vragen hen warm te ontvangen en mee te laten draaien. Initiatieven vanuit de samenleving die zich richten op het activeren van nieuwkomers, verdienen aanmoediging en ondersteuning. Belangrijk is tegelijk dat zij leren dat de Nederlandse normen en waarden leidend zijn.

- » De gemeente neemt haar verantwoordelijkheid voor het, verspreid over de wijken, huisvesten van statushouders. Indien nodig worden extra (tijdelijke) woningen of alternatieve woonvormen gerealiseerd.
- » De gemeente biedt elke statushouder maatschappelijke begeleiding voor de periode van een jaar. Het bestaande traject van Participe Vluchtelingenwerk wordt daarmee dus verlengd van zes maanden naar een jaar. De statushouder kan hiermee alle ondersteuning krijgen die hij nodig heeft bij het vinden van zijn weg in de Nederlandse samenleving en de omgang met bijvoorbeeld (overheids)instanties.
- » De gemeente zorgt er voor dat er adequate, laagdrempelige professionele psychologische ondersteuning beschikbaar is voor statushouders.
- » Activiteiten vanuit de samenleving die taal en participatie van nieuwkomers bevorderen worden omarmd en waar nodig (financieel) ondersteund. Vrijwilligersorganisaties als De Delftse Buur, Humanitas Thuisadministratie, ISOFA en bijvoorbeeld de taalvrijwilligers vanuit het Taalhuis bewijzen dagelijks de waarde van hun bestaan.
- » De gemeente schakelt actief het bedrijfsleven in en daagt het uit statushouders in dienst te nemen. De gemeente toont hierbij zelf het goede voorbeeld.

Kansen voor alle kinderen

Jeugd en onderwijs

4 Kansen voor alle kinderen

Kinderen hebben de toekomst. Daarom kiest de ChristenUnie voor de best denkbare basis: een veilig gezin. In een veilig gezin komen kinderen het beste tot ontplooiing. Onafhankelijk van de buurt waar een kind opgroeit of de financiële positie van het gezin, heeft elk kind recht op een veilige omgeving, een goede school en de mogelijkheid om mee te doen. Kinderen die extra ondersteuning nodig hebben krijgen dat zoveel mogelijk dicht bij huis en school. De zorg die kinderen krijgen past bij de identiteit van het gezin.

Voor kinderen en jongeren is het onderwijs een belangrijke plek waar ze zich ontwikkelen en waar ze andere kinderen en jongeren ontmoeten. Delft beschikt over de hele onderwijskolom, van de basisschool tot en met de Technische Universiteit. Hier zijn we trots op. De focus op wetenschap en technologie past bij Delft.

Voor de ChristenUnie is vrijheid van onderwijs een groot goed. Ouders moeten, vanuit hun verantwoordelijkheid voor de opvoeding van hun kinderen, kunnen kiezen voor een school die aansluit bij de eigen waarden, identiteit en idealen. De gemeente Delft moet de diversiteit van scholen op levensbeschouwelijke en pedagogische gronden respecteren en zorgen dat er voldoende keuzemogelijkheid blijft.

Als ChristenUnie ondersteunen we van harte initiatieven zoals de Delftse communityschool De Horizon waarin de school samenwerkt met laagdrempelige zorg en instanties voor werk en inkomen. Hierdoor worden kinderen die starten vanuit een achterstand en kinderen die meer aandacht nodig hebben, zo vroeg mogelijk geholpen hun plek in de samenleving te vinden.

4.1 Investeren in gezinnen

Kinderen hebben baat bij een stabiele omgeving. Een kind is het beste af als de ouders het samen goed hebben, daarom willen we ouders ondersteunen door ouderschapscursussen via consultatiebureaus aan te bieden. Met professionals uit het veld ontwikkelt de gemeente preventief (v)chtscheidingsbeleid, allereerst gericht op het laagdrempelig en vrijwillig versterken van relaties van alle ouders in Delft, maar daarnaast ook op tijdige hulp als een scheiding onvermijdelijk is.

- » Ouderschapscursussen en informatie over relatieondersteuning moeten laagdrempelig beschikbaar worden gesteld.
- » De ChristenUnie wil extra inzet op initiatieven waarin ouders andere ouders ondersteunen, sprekend voorbeeld is Delft is Home-Start.

4.2 Effectieve ondersteuning

De gemeente Delft heeft een duidelijke sociale visie: 'Doen wat nodig is' en gebruikt daarbij het principe van 'één gezin – één plan – één regisseur'. De ChristenUnie onderschrijft deze visie omdat ouders en kinderen erbij gebaat zijn dat op het juiste moment de juiste zorg beschikbaar is. Zo licht als mogelijk en zo zwaar als nodig. Hiervoor is het nodig dat de zorgvrager, het gezin, samen met de omgeving en professionals, een plan maakt. De inzet van het eigen netwerk is, wat betreft de ChristenUnie, van groot belang om de hulpverlening ook effectief te laten zijn. De ChristenUnie wil dat een zorgvrager keuzevrijheid heeft als het gaat om zorgaanbieders. Daarom sluit de gemeente contracten af met verschillende, grote en kleine, aanbieders.

Jeugdhulp en Wmo vallen al een aantal jaar onder de verantwoordelijkheid van de gemeente. De ChristenUnie wil dat de gemeente er voor gaat zorgen dat de overgang van jeugdhulp naar zorg vanuit de Wmo aan jongeren die 18 worden voortaan rimpelloos zal verlopen. Nog te vaak lopen jongeren en (pleeg)ouders tegen problemen aan.

De ChristenUnie wil investeren in extra begeleiding in de thuissituatie, pleeggezinnen, steungezinnen en gezinshuizen om het aantal uithuisplaatsingen en opvang in instellingen terug te dringen en zwaardere hulpverleningstrajecten te voorkomen. Samenwerking tussen onderwijs (ook vve), eerstelijns zorg, jeugdteam, sociaal team en Veilig Thuis is hiervoor een voorwaarde.

- » De ChristenUnie wil dat bij de inkoop van jeugdhulp niet alleen wordt gekeken naar de prijs, maar ook naar kwaliteit en de aansluiting bij identiteit. Er moet keuzevrijheid zijn voor kleine en grote aanbieders.
- » Ouders worden door de gemeente actief gewezen op de mogelijkheid om via een PGB identiteitsgebonden of specialistische zorg in te kunnen kopen als de gemeente deze zorg niet heeft ingekocht.

- » Jongeren die mantelzorger zijn worden door de gemeente optimaal ondersteund vanuit de Wmo, zodat zij gewoon naar school kunnen gaan en vrije tijd hebben.
- » De gemeente blijft tienermoeders ondersteuning, zorg en begeleiding bieden zoals dat nu bijvoorbeeld gebeurt in het Siriz-huis in Delft.

Siriz Delft

Siriz biedt met maatschappelijk werkers hulp aan vrouwen die ongewenst of onverwacht zwanger raken. De hulp is gratis en voor iedereen beschikbaar.

4.3 Verslaving

Sinds 2014 mogen jongeren onder de 18 jaar geen alcohol meer kopen, bezitten of drinken. Alhoewel steeds minder ouders hun kinderen toestemming geven om alcohol te drinken, is de gemiddelde leeftijd van jongeren onder de 18 bij ziekenhuisopname na overmatig alcoholgebruik nog steeds 15,5 jaar (nagenoeg gelijk als in 2010). De ChristenUnie vindt het daarom belangrijk dat de gemeente actief beleid voert om alcoholgebruik tegen te gaan en zet hiervoor naast handhaving vooral in op positieve beïnvloeding via lessen op school en voorbeeldgedrag van (sport) verenigingen.

- » De gemeente gaat met studentenverenigingen in gesprek over het verantwoord omgaan met alcohol en komt samen met de verenigingen tot een actieplan tegen alcoholmisbruik.
- » Het alcoholgebruik bij sportverenigingen wordt ontmoedigd op uren dat veel jongeren tot 18 jaar gebruik maken van de kantine. Het sluiten van een alcoholconvenant met sportverenigingen kan hiervoor een mooi instrument zijn.
- » De gemeente ondersteunt preventieve programma's op scholen om alcoholmisbruik tegen te gaan.

4.4 Bestrijden van kansenongelijkheid

De gemeente en het onderwijs delen de maatschappelijke opdracht om voor kinderen en jongeren belemmeringen weg te nemen om zich optimaal te ontwikkelen. Deze samenwerking is goed in Delft, maar de toenemende kansenongelijkheid vraagt om een extra inspanning. In bepaalde wijken is een concentratie waarneembaar van basisschoolleerlingen met een leerachterstand. De ChristenUnie wil dat

de gemeente maximaal inzet op het minimaal behalen van een startkwalificatie en het voorkomen van schooluitval en ondersteunt van harte initiatieven als de al eerder genoemde *communityschool*. Ook het actief in contact brengen van leerlingen met het aanbod van DOK en Vak en sportverenigingen is van groot belang. De ChristenUnie wil dat alle kinderen de mogelijkheid krijgen om te gaan sporten, op muziekles te gaan of een andere culturele activiteit te ontplooien.

- » De gemeente intensificeert maatregelen zoals bevordering van VVE (vroeg en voorschoolse educatie), het onderwijsachterstandenbeleid en de begeleiding van ouders waarbij gemeente, zorg en onderwijs optimaal samenwerken.
- » Er is een toenemende trend om onderwijsinstellingen en kinderopvang samen te voegen tot Integrale Kindcentra (IKC's). Scholen worden hiertoe niet verplicht als het aan de ChristenUnie ligt.
- » De ChristenUnie wil dat de gemeente actief beleid gaat voeren om een lerarentekort in Delft te voorkomen.
- » Er komt gerichte ondersteuning op scholen voor kinderen van statushouders.
- » Initiatieven zoals School's Cool, waarin kinderen door mentoren begeleid worden bij de overgang naar het middelbaar onderwijs, worden gestimuleerd.
- » De ChristenUnie wil dat alle leerlingen op de basisschool kennis maken met de bibliotheek en het aanbod van sport- en culturele voorzieningen.
- » De gemeente ondersteunt (vrijwilligers)initiatieven die jeugdactiviteiten in de wijken organiseren, zoals The Mall en Athletes in Action.
- » Bij een positief gebleken werking van de *communityschool* de Horizon worden dergelijke initiatieven ook in andere wijken opgezet.
- » De gemeente faciliteert de oprichting van een Stichting Leergeld in Delft.
- » Alle kinderen hebben de mogelijkheid het zwemdiploma A en B te behalen; via bijvoorbeeld de Delftpas draagt de gemeente Delft financieel bij aan die gezinnen waar dat nodig is.
- » De bibliotheek in de Voorhof blijft behouden.
- » De vergoeding vanuit het Jeugdsportfonds en het Jeugdcultuurfonds wordt verhoogd.

4.5 Onderwijs(voorzieningen) en samenwerking

De verantwoordelijkheid voor Passend Onderwijs ligt sinds een aantal jaren op lokaal niveau. Het is heel belangrijk dat Passend Onderwijs, preventie en jeugdhulp goed op elkaar afgestemd worden en dat gezamenlijk datgene georganiseerd wordt wat voor die bepaalde school nodig is. De bureaucratie wordt hierbij zoveel mogelijk verminderd. In Delft is het overleg tussen gemeente, zorg en onderwijs goed. De ChristenUnie vindt de aanwezigheid van de zorgprofessional op de school van groot belang.

Het budget dat scholen ontvangen voor de instandhouding van de gebouwen is ontoereikend, wat ten koste gaat van het geld voor personeel. De ChristenUnie wil dat de gemeente scholen extra ondersteunt bij het realiseren van een gezond leer- en leefklimaat binnen de scholen.

In Delft is veel aandacht voor de samenwerking tussen de gemeente en de Technische Universiteit. De ChristenUnie wil dat onderwijs, overheid en arbeidsmarkt ook meer gaan samenwerken ten behoeve van het (v)mbo, zeker als het gaat om stageplaatsen voor mbo'ers onder wie migranten.

- » De gemeente zorgt voor kwalitatief goed en betaalbaar leerlingenvervoer voor kinderen die moeten reizen om voor hen passend onderwijs te krijgen.
- » In Delft krijgen kwetsbare jongeren uit het speciaal onderwijs de juiste begeleiding naar een waardevolle plek in onze samenleving.
- » De ChristenUnie wil dat er bij huisvesting van onderwijs aandacht is voor duurzaamheid, een goed binnenklimaat (minimaal klasse B uit Programma van Eisen Frisse Scholen) en groene schoolpleinen. Scholen kunnen hiervoor subsidie bij de gemeente verkrijgen.
- » De ChristenUnie wil dat de gemeente zich binnen de arbeidsmarktregio inzet op een goede aansluiting van het onderwijs, overheid en het bedrijfsleven. Hierbij richt de aandacht zich vooral op arbeidsmarktrelevante vmbo- en mbo-opleidingen.

Een vitale economie

*Economie, werk,
inkomen en schulden*

5 Een vitale economie

We leven in één van de rijkste landen ter wereld met een zeer sterke economie. Dat is iets om dankbaar voor te zijn, maar niet iedereen profiteert daar voldoende van. Want ook in Delft is armoede, heeft niet iedereen een baan en lukt het niet iedereen het hoofd boven water te houden. De ChristenUnie vindt dat niemand aan zijn of haar lot mag worden overgelaten. Dit vraagt om een actieve rol van de overheid als het gaat om het ondersteunen van mensen die het (tijdelijk) niet alleen redden. Ook in het versterken en faciliteren van de regionale arbeidsmarkt dient de gemeente haar verantwoordelijkheid te nemen.

5.1 Economie

De Delftse economie bestaat voor een groot deel uit bedrijven waar veel hoogopgeleide, vaak technisch geschoolde, mensen werken. De aanwezigheid van de Technische Universiteit biedt voor deze bedrijven mooie kansen tot samenwerking.

Het is mooi dat er veel werk is voor hoogopgeleide mensen, maar de ChristenUnie vindt het belangrijk dat er werk is voor iedereen. Een economie is namelijk pas gezond als iedereen meedoet. Daarom vindt de ChristenUnie dat de gemeente zich niet alleen moet inzetten voor het naar Delft halen van kennisintensieve bedrijven, maar ook ruimte moet bieden aan alle andere soorten bedrijven.

Zo is ook het MKB onmisbaar voor de werkgelegenheid en zijn bedrijven vanwege hun maatschappelijke inzet belangrijk voor de leefbaarheid in de stad. De ChristenUnie wil daarom investeren in goede voorwaarden om te kunnen ondernemen in Delft. De gemeente dient zich op te stellen als een partner voor ondernemers. Niet om richting te wijzen, maar om te faciliteren.

- » Om samenwerking tussen kennisintensieve bedrijven te stimuleren wil de ChristenUnie deze bedrijven zoveel mogelijk clusteren op bedrijfsterreinen zoals Technopolis.
- » De ChristenUnie is voor samenwerken in de regio voor het aantrekken van bedrijvigheid en het faciliteren van economische clusters van bedrijven en kennisinstellingen (denk bijvoorbeeld aan een cluster waar onderzoek plaatsvindt

naar en gewerkt wordt aan het bevorderen van de transitie naar schone energie).

- » Goede dienstverlening aan ondernemers via één (digitaal) loket moet worden gecontinueerd.
- » Inkoop van de gemeente dient zoveel mogelijk bij lokale of regionale bedrijven te gebeuren.
- » Bedrijventerreinen moeten goed bereikbaar zijn met het openbaar vervoer, de fiets en de auto.
- » De gemeente moet voorkomen dat ondernemers gedwongen worden om op zondag te werken.
- » Een dag om uit te rusten van het dagelijks werk is goed voor de samenleving. De zondagsrust wordt daarom zoveel mogelijk bevorderd. Het aantal koopzondagen en bevoorrading van winkels op zondag willen wij zoveel mogelijk beperken.

5.2 Werk

Het hebben van werk is belangrijk. Ons werk is de plek waar talent en verantwoordelijkheid tot hun recht komen. In Delft zijn veel mensen werkloos en voor hen is het vaak moeilijk om aan een baan te komen. Er zijn daarnaast te veel mensen die ondanks dat ze een baan hebben, dichtbij of onder de armoedegrens leven. De ChristenUnie wil zich ervoor inzetten dat werkzoekenden een baan vinden en dat iedereen rond kan komen. Voor mensen met beperkingen moet het vanzelfsprekend zijn dat ook zij de mogelijkheid krijgen om hun talenten in te zetten. De gemeente zal zelf het goede voorbeeld moeten geven door mensen met een beperking in dienst te nemen en bedrijven hier ook actief in te stimuleren, o.a. door goed mee te denken met bedrijven over de (on)mogelijkheden.

Vrijwilligerswerk is van onschatbare waarde. Zowel voor iemand zelf als voor de samenleving. De ChristenUnie stimuleert daarom vrijwilligerswerk en ziet dit ook als een belangrijk re-integratie instrument.

- » De gemeente zoekt in samenwerking met de sociale werkplaatsen en het bedrijfsleven naar kwalitatief goede en voldoende beschutte werkplekken.

- » De gemeente zet zich actief in voor de re-integratie van mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt. Hierbij is het doel dat mensen weer zo snel mogelijk zelfstandig of met wat hulp in een normale baan kunnen functioneren.
- » Misbruik van 'gratis werk' (zoals werkervaringsplaatsen) dat ten koste gaat van reguliere arbeidsplaatsen moet worden aangepakt.
- » Als de gemeente helpt, mag een tegenprestatie worden verwacht. Daarbij vindt de ChristenUnie het belangrijk dat zoveel mogelijk wordt ingezet op werk dat past bij de mensen. Mantelzorg of vrijwilligerswerk wordt ook gezien als tegenprestatie.
- » De Delftse aanpak van de participatieladder wordt doorgezet. Ook mensen met een grote afstand tot de arbeidsmarkt moeten hulp krijgen van de gemeente om uit hun isolement te komen of actiever te worden.
- » De gemeente zet zich extra in om mensen met psychische klachten aan het (vrijwilligers)werk te krijgen.

5.3 Inkomen

Mensen die geen werk hebben kunnen een beroep doen op de gemeente. Het is van belang vast te stellen dat een bijstandsuitkering zeker geen vetpot is. Ook onder werkenden is er armoede. Schrijnend is dat in Delft meer dan 2000 kinderen opgroeien in een gezin met een inkomen op of net boven bijstandsniveau en dat de ouders van vijfhonderd van deze kinderen voor hulp aankloppen bij de voedselbank. Veel van deze kinderen hebben ouders die werk hebben, maar ondanks dat nog steeds niet rond kunnen komen. De ChristenUnie wil armoede bestrijden en kansengelijkheid bevorderen. Armoede leidt vaak tot sociale problemen en slechtere schoolprestaties van kinderen.

Om armoede te voorkomen moet in de eerste plaats ingezet worden op werk. Een betaalde baan is meestal (maar niet altijd) een goede manier om uit de armoede te komen of te blijven. Te vaak zien we dat armoede een vicieuze cirkel is, en dat het doorgeven wordt van generatie op generatie. Dat willen we voorkomen.

- » De Delftpas blijft behouden en ook de mogelijkheid voor arme gezinnen met kinderen om via de Delftpas specifieke tegemoetkomingen te krijgen voor bijvoorbeeld schoolkosten.

- » Gemeentelijke regelingen voor minima worden beter zichtbaar gemaakt. Zowel op de website van de gemeente als in contacten van de gemeente met de doelgroep.
- » Aanvullend op de huidige collectieve zorgverzekering voor arme gezinnen wil de ChristenUnie regelen dat het eigen risico deels gecompenseerd wordt of meeverzekerd.
- » Ook zet de ChristenUnie in op goede hulp door het Instituut Sociaal Raadslieden. Voor dit instituut moet de ingeboekte bezuiniging ongedaan gemaakt worden.
- » De gemeente spreekt met woningcorporaties, energie- en waterleveranciers af dat betalingsachterstanden tijdig worden gemeld en pas tot (dreigen met) afsluiting of huisuitzetting wordt overgegaan nadat eerst actief hulp is aangeboden, zeker bij gezinnen met kinderen.
- » De gemeente roept (onder andere) scholen en sportverenigingen op om alert te zijn op signalen van armoede bij kinderen en deze te melden bij het Meldpunt Bezorgd.
- » Het is belangrijk dat de gemeente snel op de aanvraag voor een bijstandsuitkering beslist zodat mensen niet langer dan nodig zonder geld hoeven te zitten.
- » De gemeente zet zich in om fraude met bijstandsuitkeringen te voorkomen, maar zet zich er ook voor in dat mensen niet onnodig met boetes worden geconfronteerd. Dit kan het geval zijn als iemand zich onbedoeld niet aan de (vaak ingewikkelde) administratieve verplichtingen van de bijstand houdt. Om dit te voorkomen moet de gemeente goede (ook mondelinge) voorlichting geven en goed bereikbaar zijn voor mensen in de bijstand.

5.4 Schulden

De gevolgen van schulden kunnen zich voor zowel mensen zelf, als ook voor schuldeisers en de samenleving in rap tempo opstapelen. Daarom moet de gemeente snelle en toegankelijke schuldhulpverlening bieden. Ingewikkelde bureaucratie moet zoveel mogelijk worden vermeden.

Het hebben van schulden levert veel stress op en leidt vaak tot geestelijke en lichamelijke klachten. De aanpak van schulden heeft dus haast.

Bij de aanpak van schulden moeten vrijwilligersorganisaties ook op steun van de gemeente kunnen rekenen, zowel financieel, als in praktische zin zoals het helpen bij informatieavonden van deze organisaties. En hoewel de ChristenUnie het liefst een samenleving zou zien waarin voedselbanken niet nodig zijn, past dankbaarheid voor het kostbare werk dat zij doen. Ze mogen rekenen op steun, bijvoorbeeld in de vorm van het beschikbaar stellen van een locatie, vervoermiddel en subsidie.

- » Primair zet de ChristenUnie zich in op het voorkomen van schulden. Bijvoorbeeld door financiële voorlichting te organiseren (in samenwerking met de Financiële Winkel) op middelbare scholen en roc's.
- » Het moet mogelijk blijven om telefonisch een afspraak te maken voor schuldhulpverlening voor mensen die niet digitaal vaardig zijn.
- » De toegang tot budgetbeheer voor kwetsbare groepen wordt zo laagdrempelig mogelijk gemaakt zodat grotere problemen en de inzet van (duur) beschermingsbewind kunnen worden voorkomen.
- » Na aanmelding bij schuldhulpverlening moet iemand binnen twee weken terecht kunnen.
- » Wachttijden worden zoveel mogelijk benut. Bijvoorbeeld door mensen 'huishwerk' te geven, maar ook actief samen te werken met partners als Schuldhulpmaatje en ISOFA, maatschappelijk werk en de Voedselbank.
- » Bij dakloosheid door huurschuld wordt gewerkt aan een gezamenlijke oplossing met woningcorporaties. Gezinnen met kinderen die te maken hebben met (dreigende) dakloosheid komen in aanmerking voor urgentie onder voorwaarde dat de ouders instemmen met budgetbeheer.
- » De ChristenUnie wil dat de gemeente stelselmatig controleert of budgetbeheerders hun taken goed uitvoeren. Van budgetbeheerders wordt verwacht dat zij signaleren als de beslagvrije voet niet wordt gerespecteerd en dat zij eraan bijdragen dat dit wel gebeurt.
- » Er komt ook een laagdrempelig meldpunt voor klachten over budgetbeheer. Ondanks goede bedoelingen gaat er regelmatig wat mis met budgetbeheer.

Een sterke stad

Cultuur, sport en toerisme

6 Een sterke stad

Cultuur en sport maken een belangrijk deel uit van de samenleving en zorgen voor ontmoeting en ontspanning. In de cultuur wordt onze samenleving en historie weerspiegeld. Sporten draagt bovendien bij aan een gezonde en actieve bevolking. De ChristenUnie wil daarom cultuur en sport voor iedereen toegankelijk en financieel bereikbaar maken .

6.1 Cultuur

In Delft werken veel professionals en vrijwilligers samen aan het vormgeven van cultuur. Bijvoorbeeld in kunst, literatuur, muziek en evenementen. De ChristenUnie ziet de meerwaarde van verenigingen rond cultuur en zet daarom in op ondersteuning hiervan. Eigen initiatief hierin wordt aangemoedigd en ook het betrekken van de mensen die iets minder makkelijk meedoen.

We hebben een prachtige culturele infrastructuur met theater de Veste, een mooie bibliotheek en de vak. In Delft vinden we bovendien een schat aan cultureel erfgoed, bijvoorbeeld het Prinsenhof en de Oude en Nieuwe Kerk. De ChristenUnie vindt het beheren en onderhouden van deze historische panden de belangrijkste investering in cultuur.

De ChristenUnie wil dat ook kinderen meedoen aan cultuur zodat zij zich leren uitdrukken in schrijven, muziek, dans en creativiteit. Dit draagt bij aan de individuele ontwikkeling van kinderen en jongeren, en daarmee aan een krachtige en creatieve samenleving. Daarom is het ook belangrijk dat voorzieningen zoals vak en dok betaalbaar blijven voor de ouders.

- » Ambities rondom het Prinsenhof moeten realistisch zijn, het gebouw zelf is het topstuk en moet centraal blijven staan in de exploitatie.
- » Met twee locaties moet bibliotheek dok er voor heel Delft zijn. dok Voorhof moet behouden blijven.
- » De gemeente stimuleert samenwerking tussen scholen en culturele voorzieningen. Zoals samenwerking tussen scholen met het centrum voor de kunsten (de vak) en bibliotheek dok om bijvoorbeeld leesvaardigheid te bevorderen en voor culturele bewustwording.

- » Kinderen uit arme gezinnen in Delft kunnen (bijvoorbeeld met behulp van een minimapas) korting krijgen op sport- of muziekles. De gemeente ontwikkelt hier passend beleid voor zodat dergelijke voorzieningen voor alle kinderen bereikbaar zijn.

6.2 Sport

Sporten is niet alleen leuk en gezond maar sport bindt ook samen. Delft heeft een keur aan sportverenigingen en talloze mensen zetten zich daar in als vrijwilliger. De gemeente faciliteert verenigingen door gebouwen en sportvelden beschikbaar te stellen. Alle verenigingen wordt op een passende en eerlijke manier gevraagd bij te dragen aan exploitatie en onderhoud. Delft heeft een aantal combinatiefunctionarissen in dienst, die de link leggen tussen sportverenigingen en (kansarme) kinderen. Het is van belang dat hun inzet vooral ten goede komt aan diegenen die op eigen kracht niet tot sportdeelname komen. Sport en recreatie kunnen immers in het leven van kinderen een belangrijk middel zijn om gezond en sociaal bezig te zijn.

- » In het beleid van de gemeenten wordt ruim aandacht geschonken aan voorlichting aan minima zodat regelingen optimaal benut worden om sport- en cultuurdeelname mogelijk te maken (bijvoorbeeld jeugdsportfonds en participatiefonds);
- » De ChristenUnie steunt naast de reguliere sportverenigingen ook initiatieven die samen spelen en sporten in de wijk mogelijk maken.
- » De ChristenUnie is voor het behoud van buurtsportcoaches in buurten waar dat nodig is. Buurtsportcoaches moeten vooral kinderen bereiken die anders niet sporten.

6.3 Evenementen

Evenementen rond sport, cultuur en belangrijke gebeurtenissen maken de stad levendig en kunnen samenbinden. Evenementen zijn er van klein tot groot, van buurtbarbecue tot Koningsdag. De ChristenUnie wil burgers aanmoedigen initiatief te nemen en evenementen op te zetten die bijdragen aan de sport en cultuur maar ook aan gezelligheid in de stad. De ChristenUnie wil de onvermijdelijke over-

last van evenementen binnen de perken houden. Soms kan dit door afspraken te maken, maar het kan ook betekenen dat op sommige locaties het aantal evenementen moet worden beperkt om de rust van omwonenden te waarborgen.

- » De gemeente moet zorgen voor duidelijke informatievoorziening over de regelgeving waar evenementen aan moeten voldoen.
- » De ChristenUnie wil bevorderen dat evenementen gespreid over de stad plaatsvinden. Dit zorgt voor een bredere deelname en minder overlast op toplocaties zoals de Markt.
- » Om de overlast voor binnenstadbewoners te verkleinen wil de ChristenUnie het aantal ontheffingen voor festiviteiten van cafés inperken en wordt de overlast gemonitord.
- » Evenementen in Delft moeten veilig en gezond zijn. Niet alleen zijn ze goed toegankelijk maar ook komen er heldere (subsidie-) afspraken over afval/duurzaamheid, geluid en volksgezondheid (drank/drugs).

6.4 Toerisme

Delft heeft een rijke historie en daar zijn we trots op. Er is veel te genieten in onze prachtige binnenstad met haar fraaie gebouwen. Ook buiten onze stad is Delft bekend, wat leidt tot veel toeristen. De ChristenUnie zet in op een gastvrije binnenstad waar het tegelijk prettig wonen is. Juist die combinatie maakt Delft aantrekkelijk. De ChristenUnie maakt daarom keuzes die de leefbaarheid voor bewoners verbeteren, maar tegelijkertijd het toerisme een positieve impuls geven.

- » Er moeten voldoende parkeerplaatsen rondom de stad zijn voor touringcars waarbij overlast voor omwonenden tot een minimum beperkt wordt.
- » De gemeente houdt het gebruik van Airbnb in de gaten en grijpt in bij misbruik of overlast.

Een gezonde aarde

Energie, klimaat en milieu

7 Een gezonde aarde

Wij hebben de taak om zorgvuldig om te gaan met de aarde. Vervuiling van de lucht, verspilling van materialen en uitputting van hulpbronnen vormen een grote bedreiging voor de leefbaarheid, veiligheid en gezondheid. De ChristenUnie zet daarom in op een snelle en volledige transitie (overgang) op schone energie binnen één generatie. Er is geen tijd te verliezen. Een schone en circulaire economie levert veel op voor ons en voor volgende generaties: gezondere lucht, een beter klimaat en een sterkere economie. De gemeente heeft hierin naast de provincie, het Rijk en de EU een eigen rol. De ChristenUnie wil zo snel mogelijk af van olie, gas en kolen en ruim baan maken voor schone energie. Energiebesparing in de industrie, gebouwde omgeving en mobiliteit wordt topprioriteit. Vervoer zonder uitstoot en energieneutrale huizen worden de norm. Niet verspillen, maar terugwinnen en hergebruiken. Kiezen voor de bescherming van waardevolle natuur en een verantwoorde omgang met ruimte en landschap in Nederland. Duurzaamheid pakt de gemeente Delft integraal aan: het onderwerp wordt in ieder beleidsstuk waar het relevant is, meegenomen.

7.1 Energietransitie en klimaatgevolgen

De ChristenUnie wil dat de gemeente haar inwoners mee laat doen in de energietransitie en het verkleinen van negatieve gevolgen voor de aarde en het klimaat. De gemeente moet afscheid nemen van gas en gaat voor nul op de meter woningen en integrale CO₂e-emissiereductie, gebruikt zonne- en windenergie, aardwarmte en industriële restwarmte; zij werkt hierin samen met lokale en landelijke industrie en energie leveranciers, ondersteunt haar inwoners gebruik te maken van financiële regelingen en het opzetten van energiecoöperaties en andere particuliere initiatieven, zoals een buurtbatterij en stimuleert (lokaal) ov en fietsverkeer.

De ChristenUnie vindt het belangrijk dat omwonenden nauw betrokken worden bij plannen voor energieopwekking (windmolens, zonneparken) en kunnen mee profiteren van de voordelen. Participatie van inwoners zorgt ervoor dat lusten en lasten worden verdeeld. Dit kan op allerlei manieren: van een gebiedsgebonden bijdrage die terugvloeit naar de lokale samenleving tot een aandeelhouderschap

van inwoners/coöperatie. Belangrijk is dat het participeren voor iedereen bereikbaar is (dus ook voor de kleinere portemonnee).

Inmiddels is de aansluitplicht voor gas op woningen verdwenen. De doelstelling is dat Nederland in 2050 geen aardgas meer gebruikt. Voor Delft willen we dit in 2040 bereiken.

Zodra de Salderingsregeling wordt stopgezet, wordt het voor bezitters van zonnepanelen interessant om energie op te slaan in batterijen. Momenteel worden in Nederland de eerste experimenten gedaan met zogenaamde Buurtbatterijen. Dit zijn gedeelde batterijen waar je als wijk gebruik van kunt maken. De ChristenUnie wil dat de gemeente met de netbeheerder in gesprek gaat om te onderzoeken of en waar buurtbatterijen een waardevolle inpassing kunnen krijgen.

- » Met woningcorporaties spreekt de gemeente af dat alle sociale huurwoningen ruim voor 2040 energieneutraal (nul-op-de-meter) zijn.
- » Voor nieuwbouw zijn verschillende alternatieven beschikbaar: onder meer zijn dat warmte koudeopslag (wko), de lucht/water-warmtepomp, ontwikkelen van projecten die gebruik maken van aardwarmte en van restwarmte uit industrie in de omgeving. Deze alternatieven zijn duurzaam en op de lange termijn kosteneffectief. Daarom wil de ChristenUnie voor alle nieuwbouw; geen gasaansluiting en nul-op-de-meter.
- » De ChristenUnie vindt dat een inwoner op één plek terecht moet kunnen voor zowel technische als financiële arrangementen (subsidies en leningen) om zijn eigen woning aan te passen aan de toekomst.
- » Indien een omgevingsvergunning noodzakelijk is voor het aanbrengen van duurzame en energiebesparende maatregelen dan worden bouwleges significant verlaagd.
- » De ChristenUnie vindt het tijd worden dat de grote lege daken van gebouwen en woningen gevuld gaan worden met zonnepa-

Wat is CO₂e?

Vaak wordt de uitstoot van de broeikasgassen uitgedrukt in CO₂-equivalenten, afgekort CO₂e. Dit is een rekeneenheid om de bijdrage van broeikasgassen aan het broeikaseffect onderling te kunnen vergelijken. Eén kilo methaan (CH₄) draagt over een periode van 100 jaar 21 keer meer aan het broeikaseffect bij dan één kilo CO₂. *Bron: Planbureau van de Leefomgeving.*

nelen. De gemeente moet zich inzetten voor de oprichting energiecoöperaties, zodat bewoners samen met private partijen met elkaar kunnen investeren in zonne-energie.

- » De gemeente daagt de lokale industrie uit om met elkaar een energiebesparingsconvenant te sluiten. Door samen te werken, brengen bedrijven elkaar tot ideeën en zetten ze extra stappen om energie-efficiënt te worden.
- » De gemeente moet bereiken dat de eigen behoefte aan energie duurzaam, binnen de landsgrenzen opgewekt wordt.
- » Het is de ambitie van de ChristenUnie om in de komende raadsperiode het gemeentelijke inkoopbeleid volledig duurzaam en eerlijk te laten zijn. Dat betekent dat 100% schone energie uit Nederland wordt ingekocht en producten die voldoen aan de regels van eerlijke handel.
- » De ChristenUnie wil dat de gemeente gaat voor een zuinig en schoon eigen gemeentelijk wagenpark. Stadsdistributie moet snel verduurzamen: bevoorrading van de binnenstad vindt plaats met kleine elektrische vrachtauto's.

7.2 Milieu

Het is belangrijk om te weten waar ons voedsel vandaan komt. Daarbij is een betere verbinding tussen stad en platteland van belang. Stadslandbouw is daarom een goed idee. Het verlevendigt de stad, brengt onze voedselproductie dichterbij huis en maakt de openbare ruimte groener en leefbaarder.

De normen voor afvalscheiding worden steeds strenger. De Delftse ambitie is dat in 2020 er nog maar 100 kilo restafval per persoon per jaar zijn. In afval zitten waardevolle grondstoffen die niet verloren mogen gaan. Beter kunnen we afval daarom zien als grondstof. Als afval goed gescheiden wordt ingezameld bij de bron, kunnen de grondstoffen worden aangeboden voor hergebruik. Het systeem van omgekeerd inzamelen van Avalex is veelbelovend; maar de invoering gaat traag en milieuwinst moet zich nog bewijzen. De ChristenUnie vindt dat er voor lastig te verwerken afvalstromen een passende oplossing moet worden geboden.

- » De ChristenUnie wil dat de gemeente aangeeft welke gronden geschikt zijn om (tijdelijk) een stadsakker te beginnen (Moe's tuin in de Poptahof, Popta Garden, Wippoldertuin en dergelijke).

- » Scholen en maatschappelijke organisaties worden gestimuleerd om afval te scheiden en zij worden hierin zoveel mogelijk gefaciliteerd met bijvoorbeeld voorlichting en doorzichtige afvalzakken. Ook stimuleert de ChristenUnie afvalvermindering via de lokale middenstand.
- » Het centraal in wijken inleveren van restafval vindt de ChristenUnie een goede manier om afval te scheiden. Wel moet er nagedacht worden voor gezinnen (luiers), ouderen, mensen met een beperking en mensen die wonen in hoogbouw.
- » Het tegengaan van zwerfafval heeft voor de ChristenUnie prioriteit. Hierbij worden de inwoners betrokken. Er wordt meegedaan aan landelijke bewustwordingsacties rond afval, zwerfvuil en compost.
- » De ChristenUnie vindt het goed om hergebruik via kringloopwinkels en afvalbrengstations te promoten. Voor gft-afval is het beter containers die composteren in de wijk te plaatsen, gft blijft in de wijk of straat. Dit scheelt veel transport:

nu wordt gft opgehaald en eenmaal per jaar mag de burger bij Avalex compost ophalen.

- » Bij het onderhoud van groenvoorziening is biodiversiteit in flora en fauna de eerste prioriteit en worden er geen kunstmatige bestrijdingsmiddelen (pesticiden) gebruikt.
- » De gemeente bevordert natuur-inclusief bouwen, dat wil zeggen minder tegels in de tuin, groene daken en gevels. Bij nieuwbouwprojecten worden ontwikkelaars gestimuleerd voorzieningen te treffen voor flora en fauna. Dit zal een positieve bijdrage leveren aan de stedelijke biodiversiteit.
- » Er wordt een kansenkaart gemaakt voor stedelijke natuur, waarbij in kaart gebracht wordt waar problemen opgelost kunnen worden of de stadsnatuur versterkt dient te worden. Dit kan als 'werk met werk' meegenomen worden wanneer er projecten in de buurt uitgevoerd worden.
- » Natuurlijke oevers en bloemrijke bermen hebben altijd de voorkeur, waar dat mogelijk is. Hiermee wordt de insectenrijkdom (bijen, vlinders, libellen) gestimuleerd en het beheer wordt hier op afgestemd (maaifrequentie, niet klepelen, maaisel afvoeren).
- » Natuur- en milieu-educatie moet worden gestimuleerd, omdat zij een belangrijke bijdrage leveren aan de bewustwording van de inwoners voor verbetering van het leefklimaat van flora, fauna en mensen in de stad.

Een leefbare stad

Wonen, ruimte en mobiliteit

8 Een leefbare stad

Een goed en betaalbaar huis in een prettige wijk, dat is voor ons allemaal belangrijk. De beschikbaarheid van de juiste woningen is niet vanzelfsprekend. Er zijn lange wachtlijsten voor sociale huurwoningen, duur betaalde woningen staan onder water en de behoefte aan betaalbare huurwoningen in de vrije sector is groot. De ChristenUnie wil dat het woonbeleid van de gemeente gebaseerd is op deze actuele vraag naar betaalbare woningen en de toekomstige ontwikkelingen. Vanwege de toenemende trend dat mensen langer thuis wonen wil de ChristenUnie dat nieuwe woningen zoveel mogelijk levensloopbestendig zijn en dat wijken worden ondersteund door een goede infrastructuur (sociaal-culturele activiteiten en zorgondersteuning). Renovaties moeten door woningcorporaties aangegrepen worden om woningen levensloopbestendig te maken.

De ChristenUnie vindt bereikbaarheid van de hele stad per fiets, openbaar vervoer (ov) en auto van groot belang. Dit omdat deze bepalend is voor het gemak en plezier om in Delft te wonen. Daarnaast ondersteunt een goede bereikbaarheid de economische en toeristische aantrekkingskracht.

8.1 Wonen

Betaalbaar kunnen wonen is voor grote groepen in onze samenleving een probleem geworden. Dat geldt vooral voor huurders, starters en de middenklasse. Nieuwbouw en wijkvernieuwingen zullen dus vooral gericht moeten zijn op de behoeften van deze groepen. De ChristenUnie wil dat bij nieuwbouw ook rekening wordt gehouden met de door de vergrijzing veranderende samenstelling van de bevolking. Dit betekent bijvoorbeeld dat er meer seniorenwoningen nodig zijn. Alhoewel de meeste mensen in een prettige leefomgeving wonen, staat de leefbaarheid in sommige wijken in Delft onder druk. De ChristenUnie wil de leefbaarheid bevorderen en segregatie tegen gaan door onder meer in te zetten op voldoende diversiteit in woningaanbod (koop/huur en verschillen in prijsklasse) per wijk.

- » De ChristenUnie wil dat ouderen in een koopwoning gebruik kunnen maken van een Blijverslening om de woning aan te passen zodat ze er, ondanks toenemende lichamelijke beperkingen, kunnen blijven wonen.
- » Ook wil de ChristenUnie dat de gemeente inzet op verduurzaming van bestaande woningen. Nieuwe woningen worden duurzaam gebouwd (nul-op-de-meter).

8.2 Toekomstige generaties

Keuzes die we nu maken, hebben gevolgen voor de leefomgeving van toekomstige generaties. De gemeente heeft hierin een belangrijke regierol. Ecologische, economische en demografische ontwikkelingen maken het mogelijk en noodzakelijk dat er een omslag komt, van sloop en nieuwbouw naar hergebruik, van bebouwen van de open ruimte naar hergebruik en herstructurering van al bebouwd gebied. De gemeente zal duidelijke keuzes moeten maken.

- » De ChristenUnie wil de transformatie van kantoorgebouwen naar woningen bevorderen.
- » Leegstand van gemeente-vastgoed wordt tegengegaan. Lege kantoorruimte wordt met behulp van aantrekkelijke collectieve huurovereenkomsten beschikbaar gesteld voor start-ups.
- » De gemeente ontwikkelt een plan van aanpak 'asbestsanering' zodat alle daken in Delft voor 2024 asbestvrij zijn, dit in lijn met landelijke wetgeving. Hiervoor wordt samenwerking met de Provincie gezocht.

8.3 Samenwerking met woningcorporaties

De ChristenUnie wil dat de gemeente Delft woningcorporaties de ruimte geeft om innovatief, vraaggericht en toekomstbestendig te kunnen bouwen, maar wil daarbij wel duidelijke kaders meegeven via de woonvisie. In de uitwerking van de woonvisie moet prioriteit gegeven worden aan ambitieuze duurzaamheidsdoelstellingen voor corporatiewoningen. De komende raadsperiode moet er een plan zijn voor het volledig verduurzamen van de bestaande woningvoorraad. Dit plan moet uiterlijk in 2040 gerealiseerd zijn. Bovendien is het van belang dat corpora-

ties nadrukkelijker verantwoording afleggen aan de lokale samenleving (via hun bewoners, via de gemeentelijke aansturing) van de keuzes die zij maken.

Woningcorporaties dragen zorg voor voldoende sociale huurwoningen en spelen ook een rol op de koopmarkt. De ChristenUnie zet in op toename van 'sociale koop'. Het is goed dat er steeds meer goedkope koopwoningen komen, waarbij woningcorporaties via Verenigingen van Eigenaren medeverantwoordelijk blijven voor het beheer en de woningen uiteindelijk weer terugkopen. Dit helpt de kloof tussen huren en kopen te dichten. Woningcorporaties hebben een blijvende taak ten aanzien van de leefbaarheid in de buurt en de wijk. Daarbij organiseren corporaties het leefbaarheidsbeleid niet alleen voor maar vooral mét de bewoners van Delft.

- » De gemeente besteedt in de prestatiecontracten met de woningcorporaties aandacht aan de beschikbaarheid van goede en betaalbare sociale huurwoningen, verspreid over de stad, de leefbaarheid in wijken en de sociale koopsector.
- » Met woningcorporaties spreekt de gemeente af dat alle sociale huurwoningen ruim voor 2040 energieneutraal (nul-op-de-meter) zijn.

8.4 Ruimte

De openbare ruimte is van ons allemaal. Afgelopen jaren is fors bezuinigd op onderhoud van die openbare ruimte, maar inmiddels wordt dit onderhoud weer wat geïntensiveerd. De ChristenUnie pleit voor een goed stadsbreed onderhoudsplan voor openbaar groen met daarin een heldere afweging waar en hoe het onderhoudsniveau kan en moet worden verbeterd. Vanouds beheert de gemeente het openbaar groen, maar dat kan ook goed door bewoners gedaan worden. Als de bewoners het zelf doen, kan de kwaliteit van het onderhoud hoger worden en de wijk leuker: samen verantwoordelijkheid dragen kan de sociale samenhang versterken.

Iedereen wenst een leefomgeving waar het prettig wonen, werken en recreëren is. Maar daarvoor moet je wel goede afspraken met elkaar maken. Inwoners, ondernemers en overheden worstelen met het huidige omgevingsrecht; het is te complex en versnipperd. Daarom komt er een nieuwe wet, de Omgevingswet. Doel van deze wet is het eenvoudiger maken van regels en het bieden van meer

ruimte voor participatie. De nieuwe wet moet de bestaande wetten vervangen en zorgen voor een integrale én gebiedsgerichte benadering. De overgang naar de Omgevingswet is een enorme operatie die niet alleen het ruimtelijke domein aangaat maar ook het sociale en gezondheidsdomein. De ChristenUnie pleit bij het betrekken van burgers voor een helder verschil tussen informatie en participatie. Maak duidelijk aan betrokkenen of ontwikkelingen nog kunnen worden bijgestuurd of al volledig zijn vastgesteld.

De energietransitie zal een grote impact hebben op onze ruimtelijke inrichting. Iedereen zal worden geconfronteerd met nieuwe vormen van energieopwekking. Daarom wil de ChristenUnie meer aandacht op de politieke agenda voor ruimte. Inrichting van de ruimte moet aansluiten bij het eigen karakter van landschappen, dorpen en steden. Het is dus belangrijk dat ruimtelijke beslissingen zo lokaal mogelijk worden genomen, met veel aandacht voor participatie van burgers, bedrijven en belangenorganisaties.

- » Op informatie- en participatieavonden van ontwikkelaars, zorgt de gemeente dat ambtenaren aanwezig zijn om aan de aanwezigen informatie en advies te kunnen geven.
- » Recreatiegebieden om de stad zijn van belang voor een prettige woonomgeving. De ChristenUnie wil investeren in goede wandel- en fietspaden.
- » De ChristenUnie wil dat de gemeente samen met haar inwoners in gesprek gaat en afspraken maakt over de inrichting en het onderhoud van de openbare ruimte (via beeldkwaliteitsplan).
- » De gemeente geeft ruimte aan inwoners om hun wijk of straat in eigen beheer te onderhouden.
- » Een stadsbouwmeester is een waardevolle functie die een verbindende, adviserende en signalerende rol kan spelen juist bij complexe opgaven.
- » De ChristenUnie wil (laten) onderzoeken of en hoe de knip in de Harnaschpolder

Stadsbouwmeester

Tot eind 2017 was Wytze Patijn de stadsbouwmeester van Delft. Een stadsbouwmeester zet zich in voor de kwaliteit van de openbare ruimte in de stad door opdrachtgevers te stimuleren en te bemiddelen tussen de gemeente en burgers.

kan verdwijnen, zonder overmatige hinder voor omwonenden en fietsers en voetgangers.

8.5 Mobiliteit, verkeer en vervoer

De bereikbaarheid in Delft was de afgelopen jaren, vooral door de bouw van de treintunnel, niet goed. Ook in de komende jaren zullen tijdelijke verkeersmaatregelen onontkoombaar zijn, onder andere vanwege de vernieuwing van de St. Sebastiaansbrug. De ChristenUnie zet zich ervoor in dat in iedere fase sprake is van duidelijkheid, veiligheid en logica vanuit de beleving van fietsers, voetgangers, automobilisten en ov-gebruikers. Met het oog op milieueffecten en ruimtebeslag van weggebruikers wil de ChristenUnie het gebruik van de fiets en het ov bevorderen.

- » Routes voor voetgangers, fietsen, auto's en ov-reizigers moeten vanuit de beleving van de gebruiker duidelijk, logisch en veilig zijn. Hierbij krijgen ov en de fiets prioriteit in de doorstroming. Ook in de tijdelijke fasen van werkzaamheden moeten de omleidingen en verkeersregelingen hierop worden getoetst.
- » In het ontwikkelen van verkeers- en vervoerplannen dient de te bereiken CO₂e-reductie een belangrijk criterium te zijn.

Fiets- en voetgangersverkeer

Voor Delft geldt de uitdaging weer een fietsvriendelijke stad te worden. Ook de directheid en aantrekkelijkheid van looproutes voor voetgangers, soms op weg naar of vanaf ov-haltes (zoals het NS-station), verdienen aandacht.

- » De gemeente zal bij de aanleg van nieuwe fietspaden rekening moeten houden met een groeiend gebruik van fietsen waaronder elektrische fietsen en bakfietsen.
- » De ChristenUnie wil dat fietspaden beter worden ontworpen op natuurlijk fietsgedrag, bijvoorbeeld geen onnodige kronkels of “knikken”, maar ruime boegen in fietsroutes.
- » De gemeente moet in het kader van fietsveiligheid aandacht hebben voor de realisatie van overzichtelijke kruisingen en afrasteringen direct langs het water.
- » De ChristenUnie wil dat het aantal parkeerplaatsen voor fietsen meegroeit met het toenemend fietsgebruik. ‘Weesfietsen’ dienen regelmatig te worden opgespoord en verwijderd om voldoende stallingsmogelijkheden te behouden.
- » De mogelijke opkomst van ‘deelfietsen’ kan zowel positieve (minder volle stallingen) als negatieve (ongewenst rondslingeren) gevolgen hebben. Met het oog op dit laatste moet de gemeente duidelijke afspraken maken met exploitanten van deelfietsen.
- » Het stimuleren van het fietsgebruik is voor de ChristenUnie belangrijk, maar niet heilig. Dat betekent dat andere soorten verkeer niet extreem mogen worden belemmerd door fietsstromen. Ook de verdeling van de verkeersruimte tussen fietsers en voetgangers moet, in beider belang, duidelijk zijn.

Openbaar vervoer

Voor het ov in en rondom Delft, uitgezonderd de trein, is de Metropoolregio Rotterdam Den Haag (MRDH) verantwoordelijk. De ChristenUnie ondersteunt het streven van de Metropoolregio, meer te investeren in openbaar vervoer. Daarbij vindt de ChristenUnie het belangrijk dat er niet alleen ingezet wordt op een beperkt aantal hoofdlijnen (RandstadRail, R-Net en dergelijke), maar dat er wordt geïnvesteerd in alle ov-voorzieningen.

In de afgelopen periode is gebleken dat de afstemming tussen de wensen van de gemeente en de Metropoolregio niet altijd optimaal verloopt. Ook prikkelt de nog steeds niet voltooide tramlijn richting TU-wijk de ChristenUnie om ideeën voor megalomane (rail)projecten vanuit de Metropoolregio vooraf goed tegen het fi-

nanciële licht te houden. De ChristenUnie acht het goed denkbaar dat in bepaalde gevallen busverbindingen van hoge kwaliteit de voorkeur verdienen boven railverbindingen.

- » De ChristenUnie zet zich ervoor in dat alle woonwijken de gehele dag (overdag en 's avonds) goed bereikbaar zijn met het openbaar vervoer; dat geldt overdag ook voor bedrijventerreinen. Bij zeer weinig gebruik is vervoer op afroep te overwegen, mits dit zonder verhoging van tarieven of verslechtering van aansluitingen mogelijk is.
- » Bij verkeersmaatregelen die de bereikbaarheid van een gebied zoals de binnenstad beperken, dient het gebruik van openbaar vervoer aantrekkelijk te blijven.
- » De plannen van de Metropoolregio voor een gekwalificeerde busverbinding (R-Net-lijn) tussen Delft en Zoetermeer via Pijnacker ondersteunt de ChristenUnie.
- » De gemeente moet bij de MRDH ook andere mogelijkheden voor nieuwe (snel-/spits-) busverbindingen onder de aandacht brengen en laten onderzoeken: bijvoorbeeld Vlaardingen – Delft (ondermeer de TU-wijk) via de A4, en Delft – Rotterdam-Airport.

Parkeren

De ChristenUnie heeft het parkeerbeleid, gericht op beperking van het autogebruik in het centrum, altijd in hoofdlijnen ondersteund. Een van de gevolgen van dit beleid is dat in een steeds grotere schil rondom het centrum behoefte is ontstaan aan parkeervergunningen voor bewoners. We vinden het belangrijk dat het vergunningengebied logisch wordt afgebakend door bijvoorbeeld waterwegen of grote autowegen.

- » Maatregelen vanwege de parkeerdruk op woonwijken rondom het stadscentrum dienen gericht te zijn op het onaantrekkelijk maken van bezoek per auto aan het stadscentrum en niet op het moeilijker maken van parkeren nabij de eigen woning.
- » De gemeente werkt mee aan het reserveren van parkeerplekken voor laadpunten voor elektrische auto's. Hierbij wordt wel rekening gehouden met de reeds beschikbare laadpunten in de buurt.

Trefwoorden

A

Aanvragen beantwoorden 10
Acceptatie van handicaps en beperkingen 25
Afstand tot de arbeidsmarkt 37
Afval
 Afvalscheiding 48
 Afvalstoffenheffing 12
 Compost 49
 Restafval 48
 Zwerfafval 48
Airbnb 43
Alcoholgebruik
 Sportverenigingen 31
 Studentenverenigingen 31
Asbestsanering 52
Athletes in Action 26, 32
Avalex. Zie Afval

B

Bedrijventerreinen
 Bereikbaarheid 36
Beeldkwaliteitsplan 54
Bewoners betrekken 10
Bibliotheek 32, 41
 Voorhof 32
Bijstand 38
Blijverslening 24, 52
Budgetbeheer 39
Buurtsportcoaches 42

C

Cameratoezicht 16
Casemanagement dementie 25
CO₂. Zie Emissiereductie
Coalitieakkoord 11
Collectieve zorgverzekering 38
Communityschool 32
Culturele voorzieningen 32
Cultuur 41

D

Dak- en thuislozen 23, 39
Datagebruik 12
De Delftse Buur 27
Deelfietsen 56
Delftpas 37, 42
Delftse Hout. Zie Recreatiegebieden
Dementievriendelijke gemeente 24
Democratische controle 10
Diensten zonder internet 9
Discriminatie 19
DOK. Zie Bibliotheek
Drank- en Horecawet 18
Dualisme 11, 18

E

Economie 35
Eenzaamheid onder ouderen 24
Eigen-krachtconferenties 22
Elektrische auto's 57

Emissiereductie 45

Eneco 13

Energie

Energiebesparingsconvenant 47

Energieneutraal 46, 52

Energietransitie 45

Schone energie 36, 47

Evenementen 42

F

Fietspaden 56

Financiële Winkel 39

Frisse Scholen 33

G

Gemeentelijke financiën 12

Gemeenteraad 10, 11

Gezinnen 29

Arme gezinnen 37, 38, 42

GGZ 22, 37

Groenvoorziening 49

H

Harnaschpolder 54

Home-Start 30

Humanitas Thuisadministratie 27

I

IKC 32

Impact maatregelen tegen radicalisering 18

Inkoopbeleid gemeente 36

Instituut Sociaal Raadslieden 38

Invloed op ruimtelijke ontwikkelingen 10

ISF 26

ISOFA 26, 27, 39

J

Jaarwisseling 19

Jessehof 26

Jeugdcultuurfonds 32

Jeugdhulp

Inkoop 30

Jeugdsportfonds 32, 42

JOGG 23

K

Kansenkaart 49

Kansenongelijkheid 31

Kantoorgebouwen 52

Kennisintensieve bedrijven 35

Klimaat 45

Kringloopwinkels 48

L

Leerlingenvervoer 33

Levensloopbestendige woningen 24

Loverboys 17

M

Maatschappelijk werk 39

Mantelzorg 25, 37

Mbo 33

Meedenken 11
Meerjarige subsidies 12
Meldpunt Bezorgd. Zie Arme gezinnen
Metropoolregio. Zie MRDH
Milieu 47. Zie ook Emissiereductie; Zie ook Natuur
Minima 38
 Minimapas. Zie Delftpas
Mobiliteit 55
MRDH 10, 56

N

Natuur. Zie ook Milieu
 Natuur- en milieu-educatie 49
 Stadsnatuur 49
 Stedelijke natuur 49
Natuur-inclusief bouwen 49
Nul-op-de-meter. Zie Energieneutraal

O

Ombudsman 22
Omgevingsvergunning 46
Omgevingswet 53

Onderhoud openbare ruimte 9, 49, 53, 54
Ondernemers
 Dienstverlening 36
Ondersteuning aan ouders 30
Onderwijsvoorzieningen 33
Openbaar vervoer 56
Openbare ruimte 53
Oud en Nieuw. Zie Jaarwisseling
Ouderschaps cursussen 30
Overlast 18
 Binnenstad 43
OZB 12

P

Parkeren 57
Participatiefonds 42
Participatieladder 37
Participatie vluchtelingen 27
Participe Vluchtelingenwerk 27
Passend Onderwijs 33
PGB 22, 30
Prestatiecontract 53
Prinsenhof 41
Privacy 11
 Privacyrechten 12
 Privacytraining 12
Psychische klachten. Zie GGZ
Psychische zorg. Zie GGZ

R

Radicalisering 18

Recht van uitdagen 9

Recreatiegebieden 54

Referenda 10

Relatieondersteuning 30

Respijtzorg 25

Right to challenge 9

S

Salderingsregeling 46

Schoolpleinen 33

School's Cool 32

Schriftelijke communicatie door gemeente 9

Schulden 38

Schuldhulpmaatje 39

Sociale werkplaats 36

Speciaal onderwijs. Zie Passend Onderwijs

Sport voor kinderen met een beperking 25

Sportvoorzieningen 32

Stadsakker 47

Stadsbouwmeester 54

Statushouders. Zie Vluchtelingen

Stichting Leergeld 32

T

Taalhuis 27

The Mall 26, 32

Toegankelijkheid 9, 39

Toegankelijkheid openbare ruimte 24

Toerisme 43

Transparantie

Openbaarheid 11

V

VAK 41

Veiligheidsoverleg 17

Verslaving 31

Verzorgingshuizen 24

Vluchtelingen 26

Huisvesten van statushouders 27

Vmbo 33

Voedselbank 39

VOG 26

Vrijwilligers 25, 36, 37

Gemeentelijke ondersteuning 26

Vrijwilligersorganisaties 26

Vuurwerk. Zie Jaarwisseling

W

Weesfietsen 56

Werkervaringsplaatsen 37

Wijkcoördinator 19

Wmo 22

Eigen bijdragen 22

Wonen 51

Woningcorporaties 38, 52

Z

Zelfbeheer 24

Zondagsrust 36

Zorgwoningen 24

Zwemdiploma 32

Kandidatenlijst 2018–2022

De kandidatenlijst vindt u hieronder. Op de foto ziet u de eerste vijf. Van links naar rechts: Wimke Schuurmans (3), Pieter van de Ven (5), Joëlle Gooijer-Medema (1), Sytse Alkema (4) en Bert van der Woerd (2).

1. Joëlle Gooijer-Medema	13. Mattie Mostert
2. Bert van der Woerd	14. Arend Smit
3. Wimke Schuurmans	15. Inge Weijts
4. Sytse Alkema	16. Harmen Talstra
5. Pieter van de Ven	17. Mirte Golverdingen
6. Annet van Eckeveld	18. Willem Jan Pijnacker Hordijk
7. Fleur van Lit	19. Willem Schrier
8. Els Douma	20. Klaas van Breugel
9. Corjan Gebraad	21. Dick van der Goot
10. Wessel Vrijmoeth	22. Jeanieke Kuijper
11. Wim Schut	23. Leen de Graaf
12. Henk de Vries	24. Jabco Vreugdenhil

